

2017 | 3 **VPWinfo.nl**

Kwartaalblad van **VPW Nederland** Beroepsvereniging van r.-k. pastores

Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht | T 06 48 15 12 89 | E info@vpwinfo.nl | I www.vpwinfo.nl

Kleur bekennen

VPW Nederland

Beroepsvereniging van r.-k. pastores

Een 'katholiek' thuis

Nieuwe katholieken. Door de werktitel van deze VPW info raakte ik getriggert. Natuurlijk besef ik heel goed dat het in dit nummer om die gelovigen gaat die een keuze gemaakt hebben voor de Rooms Katholieke kerk. Ik blijf liever hangen op het woord katholiek. Zelf vind ik dat we niet genoeg mogen benadrukken wat de essentie van het woord katholiek is. Ik sluit graag aan bij de woorden van Ignatius van Antiochië, derde bisschop van deze plaats, het huidige Antakya in Turkije. Hij was bisschop van 70 tot 107 na Christus. Hij leefde nog ongeveer met het levende verhaal van Jezus en zijn volgelingen. Hij schreef het volgende: "waar Jezus Christus is, daar is de katholieke kerk" (ωσπερ οπου αν η χριστος Ιησους εκει η καθολικη εκκλησια) [ad Smyrn. VIII]. Een uitspraak naar mijn hart en een fundament van de oecumene. Ik betreur het ten zeerste dat we, na twee duizend jaar er niet in slagen om vanuit de bestaande diversiteiten tussen bv oost en west, tussen rooms en protestant, evangelische en orthodox, dit motto van Ignatius niet kunnen praktiseren. Dat deze uitspraak vele gezichten kan verdragen dat staat buiten kijf maar dit is wel de essentie van kerk-zijn. De kerken blijven enerzijds teken van het 'heilige' en anderzijds instrument. Als instrument blijft het dan ook mensenwerk. Hierbij vallen spaanders maar er bloeien ook geloofspraktijken in diversiteit waar ieder mens op eigen wijze door geraakt of geworteld wordt. De oecumene gedijt niet op tunnelvisie; dat veroorzaakt schisma's. Ik droom wel eens. Als bijvoorbeeld de geschiedenis 500 jaar geleden een ander verloop had genomen was de reformatie vanuit Luther en zijn tijdgenoten wellicht een werkwoord voor de gehele toenmalige westerse roomse kerk geworden: hervormen. Een lastig werkwoord waarbij ego's en dogma's losgelaten moesten worden om tot dialoog te komen en elkaar in die ene eenheid te vinden. Het mislukte. Die uitdaging van toen daar staan we in deze tijd, in een totaal anders ingerichte samenleving, opnieuw voor. Welkom in ons 'katholieke' huis. We hebben iedereen nodig.

Ina van de Bunt Koster, voorzitter

• Redactie VPWinfo.nl
Jan Franken (hoofdredacteur), Mirjam Dirkx, Annemarie Gooiker, Jan Houben, John Mersel, Geert Rozema, Jeroen van Lente
• Redactiesecretaris
Mirjam Dirkx
't Vaartje 112, 5165 ND Waspik
T 0416 - 312385 / 06-444 60 207
mirjamdirkx@kpnplanet.nl

• Grafisch ontwerp
Jeroen van Lente Grafisch ontwerper
Tielekeshoeven 32, 5242 KB Rosmalen
T 06 28 15 20 30, E jeroenvanlente@msn.com
• Druk Drukkerij DekkersvanGerwen, Den Bosch

Foto's van de auteurs en foto's bij artikelen zijn door de betreffende auteurs aangeleverd.

Contributie

- De VPW kent maar één hoofdtarief waaraan alle andere bedragen zijn ontleend: € 140.
- De contributie bedraagt € 140 voor wie 0,7-1 fte en € 70 voor wie tot 0,7 fte werkt. Onder dat laatste vallen ook de gepensioneerden.
- Omdat het alléén voor pastoraal werk(st)ers in loondienst mogelijk is de contributie te verrekenen met hun brutoloon, worden zij voor een hoger bedrag aangeslagen, maar feitelijk hebben zij een voordeel van enkele euro's.
- Vrienden van de VPW en studenten betalen een aangepast bedrag.
- De letters A, B, C, D, DP (P voor gepensioneerden) en E zijn van belang voor de administratie en staan

- op de betalingsstrook vermeld en verwijzen naar deze tabel.
- Contributies gelden voor een heel kalenderjaar.
- Individuele aanpassingen zijn mogelijk bij bijzondere arbeidsomstandigheden of indien men in de loop van het jaar lid wordt. In onze statuten wordt een opzegtermijn van een maand aangehouden.
- Iedereen die meer wil geven dan de gevraagde contributie-bijdrage kan dat als schenking fiscaal verrekenen, ook gepensioneerden (ANBI regeling).
- Ons rekeningnummer is NL38 INGB 000 303 72 79 t.n.v. VPW Nederland. Vermeld altijd: 'Contributie' en het factuurnummer.
- Wij stimuleren periodieke overschrijvingen van de contributie.

	Pastoraal werk(st)ers	Priester of diaken	Gepensionoord
0,7 - 1 fte	A Netto € 134,- (bruto € 200,-)	B € 140,-	DP € 70,-
tot 0,7 fte	C Netto € 67,- (bruto € 100,-)	D € 70,-	DP € 70,-
Elders vakbondslid	D € 70,-	D € 70,-	DP € 70,-
	Vriend € 75,-	E Student € 15,-	

Organisatie VPW Nederland

- Secretariaat VPW Nederland • J. Franken (beleidsmedewerker), Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht 06 48 15 12 89, janfranken@vpwinfo.nl
- Dagelijks bestuur
 - H.J.M. v.d. Bunt-Koster (voorzitter), Nijverheidsstraat 22, 7621 TM Borne, 074 - 2670406
 - M.D. Dijkman (vice voorzitter), Kerkstraat 19, 6041 AC Didam, 0316 - 295 606, vice-voorzitter@vpwinfo.nl
 - J. Deckers (secretaris), Sophiastraat 1, 5671 XJ Nuenen (040-2845855), j.deckers@onsnet.nu
 - T. Halin (penningmeester), Kikkerveen 405, 3205 XD Spijkenisse, penningmeester@vpwinfo.nl
- Algemeen Bestuur • H. Bérbé, H.J.M. v.d. Bunt-Koster, M.D. Dijkman, W. Hacking, T. Halin, G.M.H. Kamsma-Kunst, H.J.M. Kint-van Os, G. Prevoo, J. Rens, vacature.
- Financiële administratie • Guus Prevoo.
- Landelijke Commissie Rechtspositie (LKR) • M. Bruijns, G. Damen, G. Dieteren, J. Franken, L. Geurts (voorzitter), T. Halin, J. Rens, H. van Schalkwijk, W. Vroom, N. van Waterschoot (FNV).
- Website www.vpwinfo.nl • P. Gabriël, webmaster.

VPW's

- VPW Den Bosch • Secretariaat VPW Nederland, Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht, 06 48 15 12 89, denbosch@vpwinfo.nl
- VPW Breda • Secretariaat: F.M. Vermeulen, Florahove 24, 4702 EZ Roosendaal, 0165 - 53 45 06, breda@vpwinfo.nl
- VPW Groningen-Leeuwarden • Secretariaat: N. Bouma, Trambaan 15, 9251 LZ Burgum, 0511 705 336, groningen-leeuwarden@vpwinfo.nl
- VPW Haarlem-Amsterdam • Secretariaat: H.J.M. Kint-van Os Triade 45, 1901 GW Castricum, 06-24 60 38 29 / 025 169 046 kikikint@xs4all.nl
- VPW Limburg • Secretariaat: P. Linders, Stichting Groenewold, Roermond, 077 - 354 66 89, limburg@vpwinfo.nl
- VPW Rotterdam • Secretariaat: H.J.T. Dam, Parallelweg 5, 2951 BS Alblasserdam, 06-12374002, rotterdam@vpwinfo.nl
- VPW Utrecht • Secretariaat: Chr. Kantoci-Janssen, Bussloselaan 17-A, 7383 AG Bussloo-Voorst, 0571-261914, utrecht@vpwinfo.nl

Verzoek aan onze leden!

Als er iets verandert in uw gegevens wilt u dan zo vriendelijk zijn dit door te geven aan ons secretariaat: Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht of info@vpwinfo.nl. Denk daarbij aan • Adresgegevens • Verandering van werkkring of werksort • Arbeidsduurverandering (bijvoorbeeld van full-time naar half-time) • Het overgaan van studentlid naar werkend lid • Het met emeritaat gaan.

INHOUD

Terwijl de statistieken een terugloop laten zien van het aantal parochianen blijken er ook mensen te zijn die toetreden tot de katholieke kerk. Nieuwsgierig naar hun verhalen bereidde de redactie een nummer over nieuwe katholieken. Wat maakt dat zij “kleur gingen bekennen” en de stap maakten om katholiek te worden. Welke boodschap hebben ze de huidige parochies te melden?

Fredi Hogendoorn-Timmermans neemt ons via haar eigen levensverhaal mee naar haar werk in het jongerenpastoraat. Diederik Wienen beschrijft hoe hij stap voor stap zijn weg vond en thuis kwam. Rini Bouwman begeleidt al jaren mensen die de weg naar de katholieke kerk zoeken. Marga Meier tot slot is medeorganisator van diocesane dagen voor nieuwe katholieken.

Hun vier verhalen zijn basis voor een reflectie van Sjoerd Mulder, die in zijn bijdrage niet focust op de nieuwe leden, maar gemeenschappen uitnodigt om kleur te bekennen.

DE PRAKTIJK

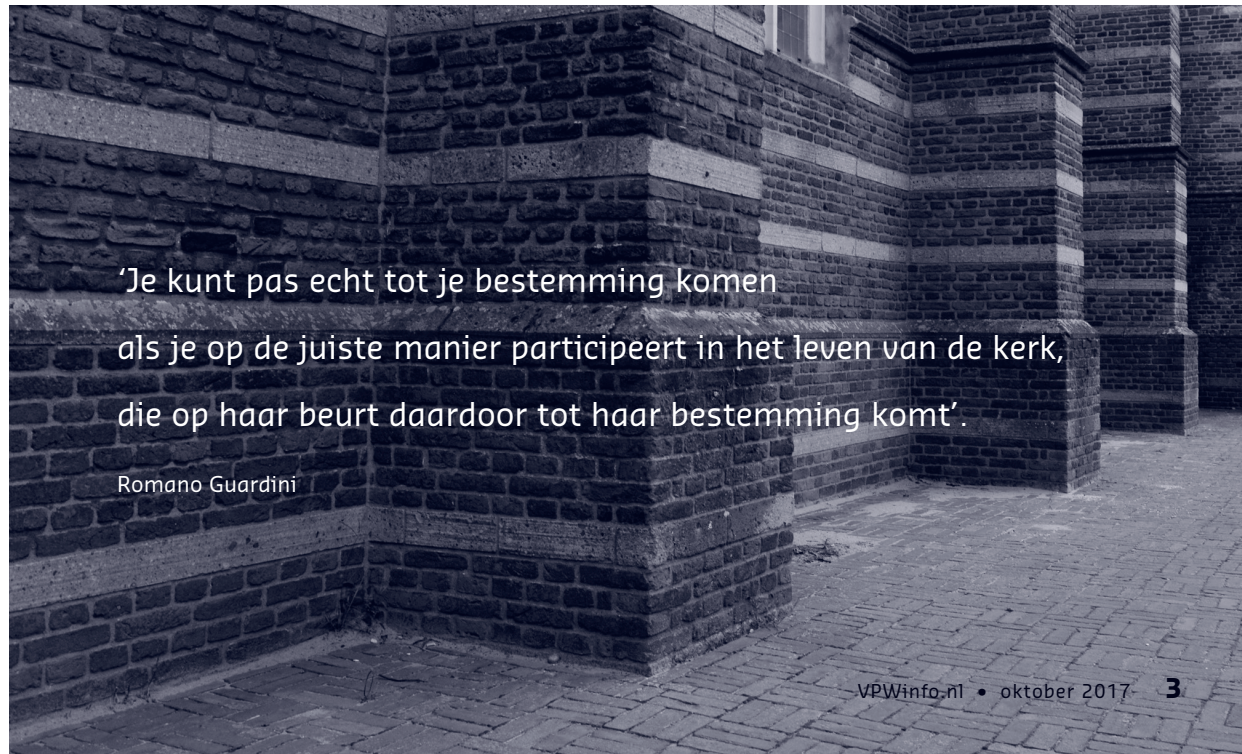
- 4 Ik buig nu**
Fredi Hagedoorn-Timmermans
- 6 ‘Het komt erop aan dat gij gelooft’**
Diederik Wienen
- 10 Nieuwe Katholieken**
Rini Bouwman
- 12 Opnieuw katholiek en verder**
Marga Meier

DE REFLECTIE

- Het belang van geloofsgemeenschappen
- 14 Gemeenschap en individu zijn elkaars kracht**
Sjoerd Mulder

DE RUBRIEKEN

- 18 Gelezen**
Leegte achter de dingen
Mijn zoektocht naar een betekenisvol leven
Lidwien Meijer
- 19 Nieuws uit de VPW-en**
Jan Franken
- 20 Column Rob Lijesen**
Cyclo ergo sum!

‘Je kunt pas echt tot je bestemming komen
als je op de juiste manier participeert in het leven van de kerk,
die op haar beurt daardoor tot haar bestemming komt’.

Romano Guardini

Ik buig nu

Twee banen heeft ze, Fredi Hagedoorn-Timmermans. Als pastoraal werkster voor jongeren werkt ze halftime in de Lievevrouweparochie in Bergen op Zoom. Het andere deel van de week brengt ze door in het bisdom Rotterdam als medewerker Jongeren bij de pastorale dienstverlening. Ze gaat in gesprek met redactiesecretaris Mirjam Dirkx.

Al meteen in het begin geeft Fredi aan voorzichtig te willen zijn met uitspraken over ‘de nieuwe katholieke’. Zo groot is haar ervaring nog niet. Wel heeft ze haar eigen verhaal. Fredi groeide op in een kerk betrokken, katholiek gezin in Roosendaal. Zelf zegt ze: “De vieringen in onze parochie waren duidelijk van taal en laagdrempelig. Er was ruimte voor iedereen, ook voor mij als kind. Bij de Eerste Communie merkte ik dat veel klasgenoten meededen omdat ‘het erbij hoort’. Zelf vond ik: het gaat toch om Jezus? Bij hem wil ik horen! Tijdens mijn middelbare schooltijd ging ik met protestantse vriendinnen mee naar de EO-jongeredag. Eindelijk was ik niet meer de jongste. Ik vond het wel fijn met zoveel mensen en swingende muziek. Maar bij het taalgebruik voelde ik me niet thuis. Het paste me niet.”

Keulen, Sydney en daarna Een grote verandering kwam er met de *Wereldjongerendagen* (WJD) in Keulen. Het was een warm bad voor Fredi. “Het is niet gek wat ik doe. Ik ben niet de enige. Geloven is ook iets voor mijn generatie!” Haar belangstelling was echt gewekt. Ze wilde weten wat mensen raakte in hun geloven en besloot theologie te gaan studeren. Door haar betrokkenheid bij de *Wereldjongerendagen* kwam Fredi door de sponsoracties en informatiebijeenkomsten in verschillende parochies en kreeg een breder beeld van kerk dan het ‘huiskamerprofiel’, waarin ze zelf groot was geworden.

Tijdens de dagen in Sydney vielen haar ineens andere zaken op dan in Keulen. Naast het warme bad werd ze zich bewust van de drie lezingen en het psalmgebed, het rondje met wierook om de altaartafel en de aanbidding. Fredi zág het voor het eerst. Haar honger om te willen weten groeide. Wat betekent dit? Wat zegt de kerk daarover? Waar moet ik me aan houden? Hoe moet ik me ertoe verhouden?

Van toen af brak een periode aan van serieuze toegewijtheid. Wekelijks ging ze naar de kerk en deed mee in een rooster bij de aanbidding in een parochie. “Op een vast uur zat ik daar dan. Vaak in mijn eentje. Meestal zong ik wat voor me uit. Maar op een gegeven moment zag ik mezelf daar zitten. Wat dóe ik hier?” Fredi begon de strengheid te voelen waaraan zij zichzelf onderworpen had. “Het maakte me niet meer vrij. Het bekleemde me. Ik heb toen leren zeggen: Het is niet dé waarheid. Het is mijn waarheid. Als ik niet hoeft te werken, kom ik nog steeds graag in mijn eigen parochie. Ik weet – uit mijn ‘strengere’ periode – dat ik er altijd iets vind dat me inspireert, steunt of troost. Ik vind het nog steeds jammer als ik iemand hoor zeggen: “Ik ga niet naar de kerk, want het zegt me niks”.”

Jongeren In haar werk komt ze veel verschillende jongeren tegen. In Bergen op Zoom werkt ze met jongeren vanaf het vormsel. De voorbereiding op het vormsel duurt een jaar. Daarna is er de mogelijkheid van een tienergroep, waarna deelname aan de jongerengroep kan volgen. Naarmate jongeren langer betrokken zijn groeit de vraag naar verdieping en gesprek. In het Rotterdamse werkt Fredi vaak met oudere jongeren. Die hebben zich vaak georganiseerd als een studentenvereniging, compleet met een voorzitter die om de twee jaar gekozen wordt. Deze groepen verzorgen hun programma’s veelal zelf rond wat Fredi noemt ‘catechis-

musthema's'. Belangrijk onderdeel in het programma is daar wat de kerk van het betreffende thema vindt. "De roeping tot heiligheid, zeg maar" geeft Fredi aan, verwijzend naar de titel van haar afstudeerscriptie, waarin ze de vraag stelde hoe jongeren vormgeven aan hun geloven in het dagelijks leven. Ze constateerde in haar onderzoek een groot verschil tussen de jongeren uit parochies, die gaan naar de Wereldjongerendagen en die van de nieuwe religieuze bewegingen. Bij de eerste groep ligt de nadruk meer op het doen; bij de tweede valt het eigen theologische taalgebruik op.

Zingen Toch is het geen onoverbrugbare tegenstelling weet Fredi. "Ik zing vaak in de auto en heb twee favorieten: *Zo vriendelijk en veilig als het licht* van Huub Oosterhuis en *Heer, U bent mijn leven*, een swingend opwekkingslied. Laatst schrok ik op terwijl ik aan het zingen was: Wat zing ik eigenlijk? De muziek van dat opwekkingslied klinkt goed, maar in de tekst gaat het alleen maar om God. Alsof het alleen maar om overgave gaat! En als ik bid, dan antwoordt God niet altijd en zeker niet in hapklare brokken. Voor mij is het veel meer: "Ik roep uw naam. Bestorm Hem met mijn vragen". God is voor mij geen onbeweeglijk vaste rots. Eerder een mantel om mij heengeslagen".

Houvast In haar werk weer de jongste voelt Fredi zich af en toe een vreemde eend in de bijt. Ze noemt de reactie van collega's op een liturgieboekje van een viering

Fredi Hagedoorn-Timmermans

Pastoraal werkster voor jongeren in de Lievevrouweparochie in Bergen op Zoom en Medewerker Jongeren bij de pastorale dienstverlening, bisdom Rotterdam.

DE PRAKTIJK

waarin iemand katholiek werd. Het was samengesteld door de toetreders in overleg met de priester die hem begeleidde. De viering werd voorgegaan door meerdere priesters, bekenden van de toetreders. De liturgie was strak geordend, de lector kwam vanuit de kerk naar voren om te lezen en er waren aanbiddingsliederen opgenomen. De afbeelding op de voorkant was devotieueel te noemen.

Het boekje werd kritisch bekeken. "Zo gaan we helemaal terug naar af", had iemand gezegd. Voor Fredi een pijnlijke reactie. Begrijpen ze dan niet wat jongeren hiermee zoeken?

Haar eigen vraag beantwoordend geeft ze aan dat ze snapt dat jongeren houvast zoeken. "Als je kiest voor het verhaal van Jezus Christus, dan kies je vooral voor een relatie met God.

Uiteraard zoek je ook andere mensen om je geloof mee te beleven.

Die vind je niet automatisch in de gewone parochiegemeenschap, die doorgaans veel ouder is dan jij. Dat wordt in parochies vaak niet verstaan. Als ik bijvoorbeeld naar onze parochieraad kijk: die zijn bezig met 'de parochie van 2035'.

In het gesprek hierover vinden oudere parochianen het moeilijk om het woord 'God' te noemen. Er wordt wel óver jongeren gesproken, maar niet echt met hen."

Het verhaal van Fredi is exemplarisch voor het verhaal van meer jonge katholieken. Via een aantal vragen is zij haar weg gegaan. 'Wat raakt mensen in hun geloven?' was haar startvraag van haar zoekproces. De studie theologie gaf antwoorden op de vraag wat mensen geloven, maar jaren wijzer bekent ze: "Eigenlijk was mijn vraag: Waarom bidden mensen? Waarom knielen ze?" Het zijn vragen waarbij je telkens opnieuw je persoonlijk antwoord leven gaat. In haar woorden: "Ik kniel niet. Ik buig nu."

Ik vind er altijd iets dat me inspireert, steunt of troost

‘Het komt erop aan dat gij gelooft’

“De ware godsdienst is die, welke wij, mensen, niet gemaakt hebben. Het ware geloof is zelfs niet gevonden of ontdekt, het is ons gegeven... Het komt er niet op aan of gij u verwondert, het komt er op aan dat gij hoort, en, op een wijze die noch allereerst aan uw goede wil noch van uw scherp inzicht afhangt, gelooft. Niet overtuigd raakt, want ook een besliste overtuiging is nog geen geloof. En alles hangt ervan af of gij gelooft: want zonder geloof is het onmogelijk aan God te behagen.”

Met dit citaat uit *Catechismus van Frits van der Meer* opent Diederik Wienen uit Utrecht zijn artikel.

Zaterdag 16 december 1995 werd ik in de Rooms-katholieke kerk opgenomen tijdens een eenvoudige plechtigheid in de Sint-Lambertuskerk in het Brabantse Huisseling (bij Ravenstein). Ruim 31 jaar daarvoor, op zondag 5 april 1964, was ik gedoopt in de *Nederlandse Hervormde Wilhelminakerk* te Slikkerveer (Ridderkerk). Nu, bijna 22 jaar na mijn opname in de katholieke kerk, ben ik vooral geneigd die dingen in elkaars verlengde te zien, en niet als breuk, hoewel breuken niet helemaal te vermijden zijn in mijn verhaal.

Gezin Ik ben opgegroeid in een hervormd gezin waar het christelijk geloof een grote rol speelde. Mijn ouders waren orthodox met een bevindelijke inslag, maar stonden midden in de kerk. De vroomheid thuis werd sterk gekleurd door de dagelijkse lezing van de bijbel. Daarnaast las mijn vader, die huisarts was, bijvoorbeeld ook wel geschriften van Luther en Calvijn, maar hij was echt enthousiast over Augustinus, die belangrijk was voor de protestantse én de katholieke traditie. Die liefde voor Augustinus wist hij bij zijn kinderen over te brengen! Mijn ouders hadden ook katholieke vrienden, met wie we regelmatig contact hadden en waardoor de ‘roomse’ wereld soms dichtbij kwam.

Op zondagochtenden was één van de favoriete muziekstukken, waarmee mijn vader ons wekte, het *Gloria* van Vivaldi. Maar ook via Mozart en andere componisten kwam de liturgie van de katholieke traditie thuis binnen. Op vakanties kwamen we veel in katholieke landen, waar we de kerken, kathedralen en kloosters bezochten. De eerste indrukken van de katholieke kerk waren die van schoonheid en mysterie. De missen die ik als jongen bijwoonde, onderging ik met een mengeling van huiver en fascinatie. Je werd als het ware opgetild boven het gewone leven. Er was een duidelijk onderscheid met de veel soberder protestantse woorddiensten. Je kwam ogen te kort, alle zintuigen deden mee. In die vieringen ervoer ik het katholiek geloof als een betekenisvol mysterie.

Daarnaast bood de katholieke kerk met haar heiligen een onuitputtelijke bron aan voorbeelden van de navolging van Christus en inspiratie: de diepzinnige zoeker Augustinus, de doortastende en temperamentvolle mystica Teresa van Avila, de eenvoudige en ascetische priester en biechtvader Jean-Baptiste Marie Vianney en de ontroerende en ontwapenende arme van Christus, Franciscus van Assisi.

Diederik Wienen

Studieprefect op de Tiltenberg

DE PRAKTIJK

Theologie Tijdens de jaren op de middelbare school groeide geleidelijk het idee om theologie te gaan studeren. Bij de oriëntatie op die studie verdiepte ik me ook in de *Nieuwe Katechismus* en andere katholieke geschriften. Ik herinner me dat ik het vertrekpunt van die catechismus bij universele vragen als ‘Wie zijn we? Waar komen we vandaan? Waar gaan we naar toe?’ verfrissend vond. Wel bood lezing van teksten van de Zwitserse theoloog Karl Barth een stevig tegenwicht. Theologisch begon ik aan een soort evenwichtsoefening. Toen ik aan de theologie-studie in Utrecht begon las ik in mijn eerste jaar naast *Christelijk geloof* van de hervormde professor Berkhof ook de *Grundkurs des Glaubens* van de jezuïet Karl Rahner.

Belangstelling gewekt In Utrecht werkten in de jaren dat ik theologie studeerde (in de jaren '80 van de vorige eeuw) de faculteit Godgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Utrecht en de katholieke KTUU nauw samen. Dat betekende dat wij als faculteitsstudenten voor allerlei vakken katholieke docenten hadden en dat we regelmatig contact hadden met de katholieke studenten. De franciscaan professor Zweerman was bijvoorbeeld een geliefd docent. Ook deed ik mee met een groepje katholieke studenten, dat o.l.v. prof. De Grijs teksten uit de *Summa Theologica* van Thomas van Aquino las. Met een aantal priesterstudenten raakte ik bevriend en zo kwam ik ook met enige regelmaat op het *Ariënskonvik*t. Op zondagmiddagen ruilde ik de middagdienst (de zgn. leerdienst) geregeld in voor de Latijnse mis van 17.30 uur in de Augustinuskerk. Hoewel ik gewoon hervormd bleef, leidde ik toch kerkelijk enigszins een dubbele leven. Tijdens de studie had ik bijzondere interesse in de periode van de Vroege Kerk, ik raakte onder de indruk van de intellectuele denkkraft van de Griekse en Latijnse kerkvaders in hun verdediging en verwoording van het christelijk geloof tegenover heidense critici en heterodoxe tegenstanders. Die discussies boeiden me en

leken me actueler dan de strijdvragen van de 16^e eeuw (Reformatietijd). Ook op die manier groeide mijn besef van de katholieke traditie.

In april 1984 gingen we met het gezin naar Rome, waar we dankzij contacten van de katholieke vrienden van mijn ouders o.a. de plechtigheden op het Sint-Pietersplein bijwoonden tijdens de Goede Week bij de afslui-

Eerste indrukken van de katholieke kerk:

schoonheid en mysterie

ting van het bijzondere heilige jaar (door paus Johannes Paulus II uitgeroepen in voorbereiding op de komst van het nieuwe millennium). De Sint Pieter als kerk(gebouw) heeft me nooit erg kunnen raken of ontroeren, maar de mensen op het plein voor de basiliek uit alle continenten die hier samenkwamen, lieten wel iets zien van wat het betekent tot een wereldkerk te horen.

Polen Tijdens de studietijd raakte ik betrokken bij een groep studenten, die op initiatief van de hervormde oud-verzetstrijdster Hebe Kohlbrugge, contacten legde in Oost-Europa. Ik kwam zo vanaf 1984 regelmatig in Polen en Tsjechië en in 1988 ging ik in Polen in dit kader voor twee jaar studeren aan de katholieke universiteit van Lublin. Hier maakte ik het laatste restje communisme mee en zag ik een vitale en krachtige katholieke kerk, die maatschappelijk een factor van belang was.

Indruk maakte de vroomheid die ik in de Poolse kerken tegenkwam, de stille aanbidding, die in de kerken de hele dag doorging, de eerbied voor het sacrament en ook de Mariadevotie. Toen ik een vriendin vroeg naar de betekenis van Maria, zei ze: “Zij begrijpt.” (“Ona rozumie.”) God de Vader en Jezus, de drie-ene God, om wie het in het hele katholieke geloof gaat, zijn in zekere zin

in hun heiligheid moeilijker direct te benaderen. Ze roepen ook huiver en ontzag op. Bij Maria is er niet die afstand. Zij is de moeder die ons aanhoort en die onze zorgen voor God brengt.

Ik bestudeerde in Polen de manier waarop katholieke theologen Karl Barth gelezen en verwerkt hadden. Barth was een theoloog die het gesprek tussen Rome en Reformatie sterk bevordert heeft, o.a. door de fascinatie die hij op katholieke theologen uitoefende. Maar in dat gesprek (met bijvoorbeeld Hans Urs von Balthasar) kwamen ook de verschillen aan bod en hier merkte ik dat de argumenten van de katholieke kant bij mij sterker begonnen te wegen, bijvoorbeeld in de vragen rond natuur en genade.

Terug in Nederland schreef ik mijn doctoraalscriptie

Traditie betekent ook vermogen tot ontwikkeling

De tiara afgezet over de ontwikkelingen in de katholieke kerk in haar verhouding tot de moderne wereld. Hierbij las ik o.a. de teksten van het Tweede Vaticaans Concilie, zoals *Nostra Aetate*, *Gaudium et Spes* en *Lumen Gentium*. De wijze waarop het concilie de vragen van de moderne tijd, de ontmoeting met de andere godsdiensten en met name het jodendom, aanging, liet mij iets begrijpen van hoe traditie ook vermogen tot ontwikkeling betekent.

Predikantenopleiding Toen ik mijn theologiestudie in 1992 had afgerond, meldde ik me aan bij de hervormde kerkelijke opleiding, die destijds volgde op de universitaire theologieopleiding. Vragen die tot dan toe sluimerden werden nu acuut: Wat is de Nederlandse Hervormde kerk voor een kerk? Waar ligt de eenheid van die kerk in? Hoe kan de kerk zo onduidelijk omgaan met allerlei ethische en maatschappelijke onderwerpen? Wat is de kern van het belijden van die kerk? Wat is mijn plaats en roeping binnen de kerk? Het kan toch niet zo zijn dat ik straks mijn eigen deuntje ga meeblazen en mijn privé-opinie toevoeg aan het woud aan opvattingen?

Centraal was voor mij de vraag: Waar staat het christelijk geloof vandaag voor als het niet kan aansluiten bij de traditie van 2000 jaar? In de predikantenopleiding kreeg ik op mijn vragen geen echt antwoord. Dat heb ik ook wel als een breuk ervaren met de traditie waarin ik opgegroeid ben en die me in veel opzichten overigens dierbaar is gebleven.

Katholiek Ik klopte toen opnieuw aan bij de grotere traditie van de kerk (waarin ik dus al wel een beetje de weg wist). Vooral Augustinus en kardinaal Newman, de 19^e-eeuwse theoloog die in 1845 overging van de Anglicaanse naar de Rooms-Katholieke kerk werden daarbij mijn gids. In de vraag hoe het christelijk geloof in onze eigen tijd kan aansluiten bij de grote christelijke traditie, kwam ik uit bij de katholieke kerk met haar apostolische successie, haar eenheid in verscheidenheid, haar vermogen tot ontwikkeling.

Ik nam contact op met een mij bekende pater en vroeg hem om mij te begeleiden. Dat leidde toen tot een aantal gesprekken en een soort catechese. Uiteindelijk sloot ik de predikantenopleiding van de Nederlandse Hervormde kerk af met de vraag opgenomen te worden in de Rooms-katholieke kerk.

Geleidelijk heb ik mijn weg in de katholieke kerk goed gevonden. Ik ben thuis op diverse plaatsen en in verschillende gemeenschappen: de parochie, een aantal

De mensen die uit alle continenten hier samenkomen, laten iets zien van wat het betekent tot een wereldkerk te horen.

kerken en kloosters waar ik graag kom. Belangrijk is voor mij de ontmoeting met een aantal Augustijnen in 2000. Sinds 2004 ben ik lid van een augustijnse lekenfraterniteit en daar ben ik ook spiritueel thuis. We komen regelmatig samen, gaan geregeld op retraite en proberen te leven in de geest van de regel van Augustinus: 'één van zin en één van hart op weg naar God'.

Wat verlangde ik bij mijn opname in de Rooms-katholieke kerk? Bij de belofte toen ik lid van de augustijnse fraterniteit werd, was de vraag ook: wat verlangt u? Daarop antwoordden wij: Gods barmhartigheid en uw gemeenschap. Dat geeft ook mooi aan wat mijn verlangen was bij de opname in de kerk.

Wat betekent het katholiek te zijn? Het gaat bij geloof uiteindelijk niet om een overtuiging. Een overtuiging kan gaan wankelen en verdwijnen. Het gaat om het geloof van de kerk. Daar mag ik met vallen en opstaan in delen. Daarin is er verbondenheid met de traditie van 2000 jaar katholiek geloof, maar ook met de kerk, die over de hele wereld verspreid is en toch één. Daarnaast betekent katholiek zijn voor mij vooral ook een besef van aanwezigheid van het heilige, in het bijzonder in de sacramenten.

Het gaat om het geloof van de kerk. Daar mag ik

met vallen en opstaan in delen.

Nieuwe Katholieken

Al zo'n veertien jaar begeleidt Rini Bouwman, diaken in Leusden, mensen die toe willen treden tot de RK-kerk. Om wat voor mensen gaat het? Wat drijft hen tot deze stap? Hoe gaat het proces van toeleiding in zijn werk? En wat kunnen wij als kerk leren van de nieuwe katholieken? Met deze vragen ging hij al schrijvend aan de slag.

De mensen, een plaatsbepaling Toetreden tot de RK-Kerk? Een stap die tegenwoordig niet zo vanzelfsprekend is. Over wat voor mensen gaat het? En wat drijft hen tot deze stap? Laten we eerst eens kijken naar wat gegevens uit mijn bescheiden praktijk. In het algemeen kun je zeggen dat er iets meer vrouwen (60%) toetreden dan mannen. Daarnaast zijn alle leeftijdsgroepen vertegenwoordigd, met een nadruk op de leeftijdscategorie van 40-50 jaar. De jongste toetreders is 19 jaar; de oudste 81 jaar. De toetreders behoren tot alle lagen van de maatschappij. Van degenen die tot onze kerk willen toetreden is ongeveer de helft afkomstig uit andere christelijke kerken. De andere helft is niet gedoopt. Wat zijn nu de motieven van degenen, die toe willen treden tot de Rooms-Katholieke kerk? In een groot aantal gevallen is er sprake van een katholieke partner. Waar vroeger vóór het huwelijk een niet-katholieke partner katholiek werd, is er nu sprake van een andere ontwikkeling. De toetreders is vaak geraakt door het geloof van de andere partner. Hij of zij maakt kennis met de kerk en de geloofsgemeenschap, niet in het minst door bijvoorbeeld de doop of de Eerste Communie van de kinderen. Op basis van een eigen beslissing treedt de gelovige dan bewust toe tot onze kerk. Een ander motief om toe te treden tot de kerk, is een crisismoment in het leven van de toetreders. Mensen komen door crisiservaringen tot geloof. Door een ernstige ziekte of andere persoonlijke problemen; door het

sterven van een geliefde naaste. Op dit soort momenten staan zij stil bij hun leven tot dan toe en vinden het geloof als krachtbron voor hun leven.

Bij toetreders uit andere christelijke kerken geldt vaak dat zij zich niet meer thuis voelen in de kerk van hun doopsel. Ze herkennen zich niet meer in hun kerk of ze voelen zich niet meer thuis in hun geloofsgemeenschap. Bij het toetreden tot de RK-kerk speelt de kracht van de rituelen en de sacrale wijze van vieren een belangrijke rol.

Opvallend hierbij is dat de meeste mensen, die toetreden al ervaring hebben met de RK-geloofsgemeenschap. Veel mensen zijn vóór hun toetreding al op zondag in de kerk of hebben al andere lijnen in de geloofsgemeenschap. In het algemeen is er al sprake van een grote gemotiveerdheid bij aanmelding.

Proces van toeleiding Op de website van onze parochie is een stukje opgenomen voor mensen, die belangstelling hebben om katholiek te worden. In dat stukje wordt ook vermeld hoe men zich kan aanmelden en hoe het proces van toeleiding in zijn werk gaat. De ervaring leert dat mensen zich rechtstreeks bij leden van ons pastorale team melden. In alle gevallen worden zij dan doorverwezen naar mij. Ik probeer altijd zo snel mogelijk contact op te nemen met degenen die zich aanmeldt. Mijn ervaring is dat mensen het een hele stap vinden om zich daadwerkelijk te melden. Door snel te reageren weten zij dat wij hen serieus nemen en dat ze welkom zijn. Bij het eerste contact maak ik direct een afspraak bij de betreffende persoon thuis. Ik wil graag eerst met iemand een persoonlijk gesprek hebben om elkaar te leren kennen en vrijuit te kunnen spreken over de motieven van degenen, die wil toetreden. Daarnaast leg ik ze het gehele traject van toeleiding uit.

Als ik een groep heb van minstens drie mensen (1-2 keer per jaar) organiseer ik een cursus van een achttal avonden. Op de eerste bijeenkomst is er eerst ruim tijd om ons aan elkaar voor te stellen inclusief de motieven van een ieder om toe te willen treden. Vervolgens ga ik kort in op de vraag wat geloven is.

Nieuwe katholieken hebben heel bewust de stap gezet naar onze kerk. **Daarom kunnen ze ook “zout en licht” zijn voor anderen.**

De volgende bijeenkomsten behandel ik de volgende onderwerpen: de Bijbel, de geloofsbelijdenis, de sacramenten, het kerkelijk jaar, bidden (met rondleiding door de kerk). Eén bijeenkomst gaat over de vraag wat je geloof betekent voor je leven en handelen. De laatste bijeenkomst ga ik in over specifieke RK-zaken (Maria, heiligen, kloosterorden, functies in de kerk). Tevens ga ik in op de organisatie van onze kerk met de nadruk op de lokale situatie.

Het doel van de bijeenkomsten is om de mensen kennis te laten maken met onze kerk. Dat betekent dat ik pas op de laatste bijeenkomst vraag of ze (nog) willen toetreden tot onze kerk.

Rini Bouwman
Permanent diaken
van de Lucas-parochie Leusden

DE PRAKTIJK

Toetreding tot de RK-kerk Na een bevestigend antwoord gaan we de administratieve zaken en de viering van opname regelen. Het opnemen van mensen in onze kerk doen we tijdens de Paaswake of in een zondags-viering. Wij vinden dat belangrijk voor zowel de mensen die toetreden als voor onze parochianen.

Het is immers ook een feest van de geloofsgemeenschap als mensen hierin worden opgenomen. Een specifiek traject van nazorg heb ik niet. Dat laatste is wel een punt van aandacht. Overigens geldt wel dat veel nieuwe katholieken actief worden in de parochie. Ik kom de meesten van hen dan ook nog regelmatig tegen rond vieringen of andere bijeenkomsten.

Tenslotte Als kerk kunnen we veel leren van de nieuwe katholieken. De meesten zijn heel bewust bezig met hun geloof. Heel bewust hebben zij de stap gezet naar onze kerk. Daarom kunnen ze ook “zout en licht” zijn voor anderen.

Praktisch gezien betekenen ze ook veel voor de geloofsgemeenschap, omdat ze vaak actief worden in die gemeenschap.

Deze mensen leren mij keer op keer ook weer hoe belangrijk het is voor onze geloofsgemeenschappen om open en gastvrij te zijn naar mensen. Deze mensen te laten zien hoe als gemeenschap je geloof en je leven te leven.

Opnieuw katholiek en verder

“Sinds ik God toelaat in mijn leven, doe ik dingen die ik nooit voor mogelijk had gehouden. Waar ik zelfs nooit aan gedacht had”. Dit is een uitspraak van iemand, die zich tot God en de Kerk gericht heeft. Zo zijn er meer, weet Marga Meier, medebegeleider van de dagen voor nieuwe katholieken van het bisdom Utrecht. Want het leven is overtuigend veranderd, wanneer mensen zich met God verbonden weten.

Zelf ben ik katholiek opgevoed. Als kind begon ik al te twijfelen, of het wel waar was wat de volwassenen mij vertelden. Toen ik 17 was, keerde ik mijn rug naar geloof en kerk.

Het begon te veranderen toen ik, als therapeut in het alternatieve circuit, bij iemand begeleiding zocht, die het RK geloof belijdt. Af en toe had hij het over God, maar voor het gemak vergat ik dat maar weer. Totdat ik op een dag aan het eind van een sessie vroeg: “Wat is God?” Hij zei: “Je moet niet vragen: Wat is God?, maar: Wie is God?.” Een storm brak los in mij. En omdat mijn reactie zo heftig was, vond ik dat ik dit moest onderzoeken. Dat duurde een paar jaar. Eerst God en toen bedacht ik ook dat ik RK was grootgebracht.

Na bijna 40 jaar ben ik teruggekeerd in de RK Kerk. Voor de kerk was ik geen nieuwe katholiek, maar voor mezelf wel.

Ruim 6 jaar later werd mij gevraagd een inleiding te houden op de bisdomdag voor de nieuwe katholieken in Dijnslburg, met als titel “Nu ben ik katholiek, wat nu?” Mijn openingszin was: “Allereerst was daar God, Die, toen ik mij maar een greintje opende, meteen meer dan aanwezig was. Voor mij was het een schok. Er volgde een tijd van kwetsbaarheid, twijfel, angst. Langzaam moest ik Hem erkennen. Nu weet ik Hem altijd aanwezig.”

Dag voor toetreders Sinds jaar en dag werden er jaarlijks in het Aartsbisdom dagen georganiseerd voor mensen die in de jaren daarvoor waren toegetreden tot de RK Kerk. Vroeger was er een groep, die dit voorbereidde. Het aantal toetreders is echter drastisch teruggelopen en de organiserende groep werd ook kleiner. De vraag was hoe de dagen zinvol verder konden gaan. Vicaris Hans Pauw vroeg mij hem te helpen bij de organisatie van bijeenkomsten nieuwe stijl. Twee jaar geleden hebben we voor het eerst twee bijeenkomsten georganiseerd met een verschillend karakter. De thema's worden zo gekozen, dat ze mogelijk aansluiten bij geloofsvragen van de toetreders en eigen zijn aan de RK kerk. We hebben het bijvoorbeeld over heiligen en relieken, roeping en mystiek. De dag begint met een ontvangst met koffie en iets lekkers op de Maliebaan, gevolgd door een eucharistieviering. Aan de hand van een rondleiding door het *Catharijnenconvent* wordt een onderwerp uit de geschiedenis van de kerk uitgediept. Door de dag heen zijn er momenten van gebed.

Centraal op deze dagen staat de ontmoeting met elkaar. Ervaringen van het besluit om tot de RK Kerk toe te treden worden uitgewisseld. Wat kom je tegen, wanneer je op volwassen leeftijd zo'n stap maakt? Vaak

Marga Meier
vrijwilliger

DE PRAKTIJK

hebben mensen vergelijkbare ervaringen. Wat vooral naar voren komt, is de moeite om opgenomen te worden in de gemeenschap. Iemand vertelt: “Ik zou willen dat ik met ze kon delen, hoe mooi het geloof is”. Diepe, soms mystieke, ervaringen laten zich in het dagelijks leven niet altijd delen. De tegenstellingen lijken soms groot. De verwachtingen wellicht ook. Er is vreugde om herken-

“Allereerst was daar God, Die, toen ik mij
maar een greintje opende, meteen
meer dan aanwezig was.”

ning, maar men wordt zich ook bewust van de verschillen. Sommige mensen komen eigenlijk al jaren in de kerk, zijn vaak actief en vinden dat het tijd wordt ook officieel aan alles te kunnen deelnemen. Anderen, die van oorsprong protestant zijn, worden geraakt door Maria of de sacramenten. En weer anderen, op zoek naar inhoud in hun leven, zijn nooit eerder in een kerk geweest. Een enkeling lijkt toch nog te twijfelen. “Heb ik het wel goed gedaan?”. “De aalmoezenier vond dat het tijd werd”. Dankbaar, dat ze niet helemaal uit het zicht verdwenen zijn, komen ze bij elkaar. Sommigen kiezen ervoor zich telefonisch aan te melden en zo al een stukje van wat hen bezig houdt te delen. De tegenstelling lijkt soms groot tussen de weg naar het toetreden en die daarna. Je hoort erbij, maar weet nog niet hoe nu verder.

Reacties van buiten Buiten je eigen innerlijke proces is daar ook de reactie van de wereld om je heen. Voor vrienden, familie of partner is het vaak vreemd: “Nu ben je wel lang genoeg katholiek geweest, wordt nu maar weer gewoon!”. Of “Hoe kan een intelligent mens als jij nu geloven?!”

Dan zijn er ook nog de mensen die jaar en dag hun kerk hebben verzorgd en bewaakt. Fantastisch! Eerst ben je van harte welkom en wil ieder zijn/haar overtuiging van

geloof bij je ingieten. Daarna vorm je ook een bedreiging, omdat je niet precies doet wat hij/zij vindt. En toch, langzaamaan krijgt alles een plek. Wennen vrienden aan je geloof. Zeggen voor het eten: “Jij moet nog bidden”.

Ook in de kerk wennen mensen aan je en vind je een plek, al gaat het niet altijd zonder slag of stoot. Bij sommige mensen gaat dit ‘vanzelf’, andere moeten een langer proces doormaken.

Tijdens deze dagen willen de meeste mensen vooral delen en genieten van alles wat ze voorgeschoteld krijgen. De groepen die zich voor de dagen opgeven zijn vooralsnog niet heel groot, dus een aantal ‘nieuwe katholieken’ heeft wellicht heel andersoortige ervaringen.

Doorwerking De blijheid van mensen die vervult raken van het geloof, speelt door naar het omgaan met andere mensen. Het besef dat er in elke mens een groot verlangen is, wordt versterkt.

Tijdens de voorbereiding en het voorgaan bij uitvaarten bijvoorbeeld wordt vertrouwen gevraagd in God. Juist wanneer mensen zich het meest kwetsbaar voelen, zoeken ze steun en troost. Ook al zeggen deze mensen dan dat ze zelf niet geloven en dat ze omwille van moeder/vader voor een kerkelijke uitvaart kiezen, toch ondervinden ze dan dat ze rust krijgen. Sommige worden hierdoor geïnspireerd om verder te zoeken.

Enige tijd geleden stonden drie jongemannen (22) op de trap voor de kerk starend op hun mobiel. Het was de tijd van de Pokémon hype. Ik vroeg ze of er een Pokémon in de kerk zat. “Nee, dan zouden we wel in de kerk komen”. “Jullie zijn wel aan het proberen om het onzichtbare, zichtbaar te maken”. Het was de aanleiding tot een lang gesprek. Ze waren werkelijk geïnteresseerd. Je weet niet wat je zaait. Misschien wel niets, of....? Ook na 40 jaar kan de roepstem van God tot je doordringen.

Het belang van geloofsgemeenschappen

Gemeenschap en individu zijn elkaars kracht

“Er was eens een tijd, toen was het eenvoudig om katholiek te worden. Je volgde catechese, ontving het doopsel en vormsel, en vervolgens dompelde je je onder in het katholieke parochieleven. Er werd verwacht dat je je katholiek ging gedragen, en het sprak vanzelf hoe zulk gedrag eruit zou moeten zien”. Aan het woord is Sjoerd Mulder uit Amsterdam.

Uit de verhalen van Fredi Hagendoorn, Diederik Wienen, Rini Bouwman en Marga Meier wordt duidelijk dat het tegenwoordig niet meer zo werkt. Zij vertellen over een persoonlijke zoektocht die niet ophoudt op het moment van toetreding tot de kerk. En, opvallend, die zoektocht geldt niet alleen voor wie nieuw zijn in de kerk. Marga is gewoon katholiek opgevoed en is toch opnieuw ‘nieuw katholiek’ geworden. Het verhaal van Fredi toont dat het geloof ook voor katholieke jongeren niet meer in vanzelfsprekende vormen te krijgen is.

Innerlijke zoektocht

De tijden zijn veranderd! Vroeger stond je eerst buiten de gemeenschap en daarna, na een vastomlijnd proces van initiatie, binnen. Maar die eenduidige verdeling van ‘binnen’ en ‘buiten’ is er niet meer. En daardoor verschijnt ons geloofsleven nu veel meer als het resultaat van een innerlijke zoektocht dan van een uiterlijk lidmaatschap. Soms juichen we dat toe. Wij hebben immers geleerd om onszelf te begrijpen als individuen, als zelfstandige subjecten, begiftigd met het vermo-

gen om onze eigen geloofskeuzes te maken. En we vinden het belangrijk dat ons geloof authentiek is, een zichtbaar resultaat van een individuele zoektocht.

Sjoerd Mulder

systematisch theoloog en promovendus aan de Faculteit Katholieke Theologie aan de Universiteit van Tilburg

Maar het roept ook vragen op: heeft de idee van 'geloofsgemeenschap' hiermee aan waarde ingeboet? Is de functie veranderd? En wat betekent dit dan voor het pastoraat?

In dit artikel wil ik twee theologen naar voren halen die hebben nagedacht over de theologische betekenis van de kerk als *gemeenschap*. Ik denk dat hun inzichten kunnen helpen om het belang van een geloofsgemeenschap te blijven zien en dat zal vervolgens wellicht kunnen helpen om wat behulpzame accenten te zetten in het pastoraat.

Romano Guardini

De eerste theoloog die ik wil noemen is Romano Guardini. Deze Duitse priester en theoloog hield in 1921 een beroemd geworden lezing over de betekenis van de kerk. Daarin beschreef hij hoe in zijn tijd veel mensen zochten naar gemeenschapsgevoel. Hij juichte deze ontwikkeling toe, want volgens hem kon je pas werkelijk een evenwichtig persoonlijkheid worden als je in een gemeenschap leerde wat je zwakten en je krachten waren. Maar hij waarschuwde ook: een gemeenschap kan totalitair worden en een individu in zijn integriteit aantasten.

Zijn analyse is interessant. Het probleem was, zei hij, dat wij, moderne mensen, vaak geneigd zijn om het individu en de gemeenschap tegen elkaar uit te spelen. In de populaire ideologieën van het communisme en het nationaalsocialisme uit die tijd werd de eigenzinnigheid van het individu

al gauw gezien als bedreiging voor de staat. Aan de andere kant waren daar het anarchisme en het moderne liberalisme die iedere institutionele gemeenschapsvorming zagen als bedreiging van de individuele autonomie.

De katholieke kerk, betoogde hij, heeft een ander idee van de onderlinge verhouding tussen gemeenschap en

elkaars goddelijke oorsprong: de kerk is door God aan het individu gegeven en het individu met al zijn eigenzinnigheid is door God aan de kerk gegeven.

Concreet bracht dit Guardini ertoe om te pleiten voor liturgische vernieuwing, voor participatie van alle gelovigen in de mis en een nadruk op de dienst-

Het individu en de gemeenschap hebben elkaar nodig om werkelijk tot Gods bestemming te komen

individu. Daar is het ideaal een situatie waarin de gemeenschap en het individu elkaars kracht zijn, waarin ieder individu zijn eigen door God gegeven plaats in de gemeenschap kan innemen zonder de ander te belemmeren in diens unieke door God gegeven plaats. Dat ideaal is het Koninkrijk van God: geen totalitaire staat, maar de situatie waarin alle individuele mensen vrijwillig – wij zouden zeggen: authentiek – God als koning over de hele gemeenschap herkennen en juist daarin hun authenticiteit kunnen ontplooiën. Voor Guardini was het duidelijk: je kunt pas echt tot je bestemming komen als je op de juiste manier participeert in het leven van de kerk, die op haar beurt daardoor tot haar bestemming komt. In de kerk bedreigen de gemeenschap en het individu elkaars integriteit niet, maar respecteren beide

baarheid van de kerkelijke hiërarchie. Hij stond zo mede aan de wieg van vele veranderingen die later in het tweede Vaticaanse concilie gestalte zouden krijgen. Maar voor onze reflectie is dit zijn belangrijkste inzicht: dat het individu en de gemeenschap elkaar nodig hebben en veronderstellen om werkelijk tot Gods bestemming te komen.

Stanley Hauerwas

De maatschappelijke context van de hedendaagse Amerikaanse theoloog Stanley Hauerwas is een andere dan die van Guardini een eeuw geleden. Maar ook hij verzet zich tegen de wijze waarop de moderne tijd een tegenstelling ziet tussen het individu en de gemeenschap. Hauerwas spitst deze kritiek nog wat meer toe op de theologie, en dan met name het liberale protestantisme: terwijl de theologie

volgens hem beter zou moeten weten
 – God redt geen losse individuen maar maakt ons burgers van zijn koninkrijk
 – heeft ze zich totaal overgeleverd aan het moderne individualisme.

Dat komt zo. De liberale protestantse theologie heeft de afgelopen eeuw willen betogen dat het christendom helemaal niet ouderwets is. Integendeel: het christendom is modern en rationeel! Leert het christelijk geloof geen universele waarheden? Is de christelijke naastenliefde niet precies wat eigenlijk ieder weldenkend mens wil? En is de evangelische oproep tot vergeving, zorg voor armen enzovoorts niet gewoon het kenmerk van een beschaafde maatschappij?

Hoe goed bedoeld ook, zo delfde ze haar eigen graf. Want als de waarheden van het christendom zo redelijk en inzichtelijk zijn voor ieder weldenkend mens, waarom zou je dan nog naar de kerk gaan om te luisteren naar wat de dominee zegt? Zo verklaart Hauerwas de Amerikaanse paradox waar vrijwel iedereen zich christen noemt, maar het kerkbezoek net als hier is ingestort.

Hauerwas begrijpt het wel: die bovenstaande waarheden van het geloof leken ook heel lang vanzelfsprekend. Maar niemand had door dat die geloofswaarheden maar vanzelfsprekend waren voor zover je gepokt en gemazeld was in die christelijke cultuur. De gemeenschap had een cultuur die gevuld was met verhalen, feesten, deugden, idealen van hoe je moest leven, voorbeeldfiguren; maar ook scholen, ziekenhuizen, zelfs schapenfokverenigingen, die de begrippen van praktische inhoudt voorzagen. Niet de preek van de zondag maar het hele christelijke leven vormde het karakter, leerde de gelovige om het geloof te leven en maakte dat het geloof vanzelfsprekend leek.

Die geloofsgemeenschap en die manier van leven is verdwenen, en we ontdekken nu dat zaken als ethiek, zorg voor elkaar of mensenrechten opeens minder universeel waren dan altijd gedacht. En wordt opeens duidelijk – cruciaal voor onze reflectie – dat het geloof al die jaren helemaal niet werd gedragen door algemene

waarheden, maar door hele specifieke manieren van leven, een gezamenlijke karaktervormende cultuur, die door de kerkelijke gemeenschap in stand werd gehouden.

De praktijk van de kerk

Wat zegt dit alles nu voor onze vraag naar de betekenis van de gemeenschap? Laten we het bovenstaande nog eens samenvatten. Guardini zegt: je hebt als individu de juiste gemeenschap nodig om tot je juiste bestemming te komen. Hauerwas zegt het nog sterker: je hebt een gemeenschappelijk leven nodig om überhaupt een mensvisie aangereikt te krijgen, te leren wie je zelf bent en hoe de wereld in elkaar zit. Een karaktervormende gemeenschap waarin niet alleen de christelijke verhalen verteld worden, maar waar ook een institutioneel kader aan zit met regels en afspraken en begrotingen en projecten. Een gemeenschap waar het geloof niet alleen formeel geleerd wordt, maar ook informeel, al doende, wordt overgedragen. Een gemeenschap is belangrijk omdat alleen hier praktijken in stand gehouden kunnen worden waarin nieuwe én oude gelovigen permanent gevormd worden. Niet alleen in het protestantisme van de V.S., maar ook hier in Nederland vergeten we dat nog wel eens. Dan denken we dat de initiatie in het geloof wel klaar is na dat ene formele moment van doopsel en/of vormsel. Maar je weet pas wat je mist, als het er niet is. Pas nu de oude parochiestructuur op sterven na dood is,

Je hebt een gemeenschappelijk leven nodig

om überhaupt een mensvisie aangereikt te krijgen,
 te leren wie je zelf bent
 en hoe de wereld in elkaar zit

pas nu de oude geloofsgemeenschappen er niet meer zijn waar lief en leed met elkaar werd gedeeld, waar samen werd gevierd en gerouwd, waar zo samen het geloof gestalte kreeg, pas nu weten we wat we missen. We ontdekken dat al die tijd de levenslange informele geloofsinitiatie van de parochies en geloofsgemeenschappen veel belangrijker was dan dat korte traject naar toetreding tot de kerk.

Dat betekent niet dat we vol heimwee terug moeten verlangen naar de eenduidige zichtbare gemeenschap van vroeger, waar je je zo helder toe kon bekeren. Het is niet erg dat de gesloten cultuur van het Rijke Roomse leven ver achter ons ligt. Wat nodig is, is niet een eenduidige gemeenschap. Het mag ook best een grote verscheidenheid aan gemeenschappen zijn, die met een soort netwerkstructuur aan elkaar gelieerd zijn, ieder met zijn eigen charisma's. Maar christelijke gemeenschappen moeten er zijn, want geloof kun je niet oefenen op één morgen in de week.

Dat er behoefte is aan zulke gemeenschappen kunnen we teruglezen in de verhalen. Het kan de Augustijnse lekenfraterniteit van Diederik Wienen zijn, of een jongerenbeweging van Fredi Hagendoorn. Het kan de gemeenschap Oudezijds 100 zijn, waar ik zelf, als oude protestant en nieuwe katholiek, mijn geloof kan oefenen. En het kan soms ook de parochie zijn, want ondanks de verbrokkeling van de parochiestructuur zijn er nog genoeg actieve kernen die juist in hun

Verkijk je niet op de vanzelfsprekendheid

die je zelf ervaart in het geloof

kleinschaligheid de toewijding kunnen geven die nodig is om het geloof te dragen. Maar doen alsof het geloof ook zonder zo'n gemeenschap vanzelf komt, dat kan niet meer.

Pastoraat

Ik ben geen pastor maar systematisch theoloog. De pastorale conclusies uit mijn verhaal trek ik met enige schroom. Maar ik meen dat het voor een pastor goed is om dit voor ogen te houden: verkijk je niet op de vanzelfsprekendheid die je zelf ervaart in het geloof. Het is bijzonder als mensen katholiek willen worden, maar wát dat katholiek-zijn precies betekent, dat moeten zij zelf nog gaan uitzoeken. Mik dus niet primair op catechese, maar introduceer hen in het gemeenschappelijke leven van de kerk. Als die niet meer te vinden is in de parochie, breng ze dan in contact met lekenbewegingen of andere gemeenschapsvormen. Zorg dat ze in een gemeenschappelijk verband zijn aangekomen waar ze de deugden van hun geloof kunnen oefenen en de verhalen leren leven. Denk met andere woorden niet dat de initiatie af is bij het vormsel. Er is een permanente initiatie nodig, een

die niet op te lossen is met catechese en bisdomdagen, hoe nuttig die ook zijn. Maar misschien nog wel het belangrijkste: niet alleen nieuwe katholieken hebben die permanente initiatie nodig. Want in ieder van ons moderne gelovigen schuilt een kerkverlater. Of moeten we zeggen: in ieder van ons schuilt een nieuwe katholiek?

Leegte achter de dingen

Mijn zoektocht naar een betekenisvol leven

Claartje Kruijff

Ambo Anthos Amsterdam, 2016

Al op de middelbare school las Claartje Kruijff: *Het verstoorde leven*, dagboekfragmenten van Etty Hillesum. Ze herleest het nog regelmatig. Daaraan ontleende ze de titel van dit boek: *Leegte achter de dingen*.

Etty Hillesum ervoer ook: “de leegte achter de dingen, dat niet vervuld zijn van het leven, maar het gepieker zonder lijn of zin”. Claartje Kruijff werd geraakt door deze tekst, ze herkende het bij zichzelf, het zoeken naar vervulling.

Het is boeiend te lezen hoe ze vrijwel zonder geloof en kerk opgroeide en bij haar Limburgse, katholieke schoonfamilie iets ervoer van het vanzelfsprekend ergens bij horen. Ze trouwde in een rooms-katholieke kerk in Amsterdam en was enthousiast over de voorbereiding op de huwelijksdienst, de wezenlijke vragen die gesteld werden. Op den duur besloot ze haar baan als psychologe op te zeggen en theologie te gaan studeren. Een goede stap, merkte ze. “Ik genoot van de boeken, de onderwerpen en de discussies”. Ze kreeg behoefte aan een kerk, “een gemeenschap waar ik mij thuis zou voelen” en zwierf op zondagochtend van kerk naar kerk. Tenslotte landde ze in de Dominicuskerk in Amsterdam, waar ze gedoopt werd en na haar studie pastoor werd.

Terwijl ik het boek las kreeg ik steeds meer het gevoel dat ik met Claartje Kruijff een lange wandeling maakte door een mooi landschap of aan het strand: eindeloos praten over het leven, over je onzekerheden, je verlangens, samen zoeken naar het wezenlijke, de betekenis. Hardop denken, meer vragen stellen dan het allemaal weten. Ze ervaart in onze huidige tijd juist een bepaalde druk om aan allerlei eisen te moeten voldoen: jong zijn, succesvol, rijk, getalenteerd. Alles moet ook leuk zijn, je moet een volle agenda hebben,

onafhankelijk zijn en zelfstandig. Je kinderen moeten het goed doen op school, hoog scoren.... anders ben je niet geslaagd.

Zij stelt daar waarden tegenover als: kwetsbaar zijn, open, dankbaar leven in verwondering, vertrouwen, in verbondenheid met anderen. Ze wordt geraakt door psalm 15 over een mens die op zoek is naar een plek om te wonen: ‘Waar woon je? Wie mag daar zijn, is er ook plaats voor mij? Hier sta ik, wankel en dan weer stevig. Hier verblijf ik. Hier niet. Of toch wel? Ik ben als een stevige pilaar en dan weer een bootje op zee.’ (blz. 113).

Claartje Kruijff is echt een zoeker, nieuwsgierig, verwonderd, kwetsbaar. Tijdens haar werk als pastor: bij ziekenbezoek, bij de voorbereiding van uitvaarten en huwelijksvieringen. Als moeder van drie puberdochters, als vrijwilliger bij asielzoekers, als buurvrouw.

Ze licht haar worden toe met passages uit het evangelie: de schat in de akker, het penningske van de weduwe, het huis gebouwd op het zand, de wonderbare visvangst. Ze put uit de poëzie van Judith Herzberg, Wislawa Szymborska, Gerard Reve.

Soms kreeg ik wel het gevoel: nu weet ik het wel, het kabbelt wat te veel, zoals dat ook kan gebeuren tijdens een

Nieuws uit de VPW-en

wandeling aan het strand. Bijzondere, knallende inzichten staan er ook niet te lezen in dit boek. Maar móét dat dan altijd? Eigenlijk klopt de titel niet. De leegte achter de dingen is er niet meer. Ze vindt de vervulling in de ontdekking dat ze meer mens wordt in verbinding met anderen. Dat ze deel is van een groter geheel en dat het niet om haar gaat, maar om dat grote geheel, waarin je mag geven en ontvangen. Niet echt verrassend... maar dat hoeft ook niet. Bevestiging en herkenning, ontroering soms, dat heeft dit boek mij zeker gegeven.

■ VPW Limburg

• • • De zomervakanties zitten er op. De komende tijd worden er een tweetal studiemomenten voorbereid. Allereerst organiseert de studiekring *Pactief* op 10 oktober een studiemiddag met René Grotenhuis. Hij zal o.a. ingaan op zijn boek 'Van macht ontdaan' en de betekenis van het christelijk geloof in de huidige tijd.

Aan de hand van Grotenhuis zal de kring focussen op de (Europese) kerk, de institutionele kant ervan en welke rol pastores daarin zelf vervullen. Zijn laatste boek laat zien waarom de macht van 'de kerk' afloopt en voorbij is en dat er een noodzakelijke afbraak van het instituut plaatsvindt. Wil dat veranderen dan zal de kerk moeten leren loslaten. Die veranderingen ziet hij in het bijzonder in het optreden van Paus Franciscus, welke een meer globale lijn inzet waarin het institutionele model wordt verlaten. De kerk is daarin vooral een plek die midden in de wereld moet staan met minder aandacht voor leerstelling, maar juist meer op de gemeenschap, de dialoog en barmhartigheid is gericht. De kring wordt bij de *Blauwe Zusters* (SVD) in Steyl georganiseerd en afgesloten met een gezamenlijke maaltijd.

• • • **31 oktober:**

Gezamenlijke studiedag onderdelen Den Bosch - Limburg

• • • In een voorgaande aflevering van VPW-info kwam de samenwerking tussen de onderdelen Den Bosch en Limburg al ter sprake. Op 31 oktober organiseren zij in samenwerking een studiedag in de *Sint Petrusparochie* in Eindhoven. Naast René Grotenhuis zal Frans Wijsen (Radbouduniversiteit Nijmegen) een bijdrage leveren en in het bijzonder over apostolaat te spreken als een manier om radicaal 'om te denken' als het om pastoraat, kerk en missie gaat. Daarin is hij warm pleitbezorger van het aanbrenge van de 'blijde boodschap' binnen de publieke ruimte met nieuwe eigentijdse werkvormen. Doel van de studiedag is om een aantal werkbaar thema's te genereren die – met het oog op de toekomst – een uitgangspunt vormen voor een samenwerking tussen beide onderdelen. Aanmelden kan via de secretariaatsadressen.

• • • Tenslotte was het de bedoeling dat de studiekring Parkstad (Zuid Limburg) de najaarsvergadering voor de Limburgse leden zou voorbereiden, maar gelet op bovenstaande, komt die te vervallen. De bijeenkomsten zouden te veel aanspraak maken op de al drukke agenda's. De eerstvolgende ledenvergadering (voorjaar 2018) zal z.s.m. bekend worden gemaakt.

| Piet Linders

Cyclo ergo sum!

‘Ga je mee als pastor op fietsbedevaart? Het is maar 3.000 kilometer. 2.000 dan misschien? 1.000? Het wordt heel mooi, hoor! We starten in 's-Hertogenbosch. De Bisschop zegent je (en ons ook) en dan fietsen we in één ruk door naar de grot van Massabielle in Lourdes en ‘Mollemalen’ we van daaruit naar de Plaza del Obradoiro in Santiago de Compostela om vervolgens links af te slaan om in Fátima te geraken. Het is maar vier weken.’

Vier weken fietsen, 3000 kilometer. Het klonk en klinkt nog steeds als het Ave Maria van Caccini in de oren. Nu kan ik veel verzinnen maar wist niet hoe ik dat thuis zou moeten vertellen. ‘Wijntje, schat?’

Bouwen aan de stad

Rob Lijesen

Net iets te snel gezegd, een beetje onbezonnen, om er maar van af te zijn, zei ik: “Ik stuur iedere dag wel een WhatsAppje. Ben ik er toch een beetje bij”.

Verzin het maar: 33 berichten die ook nog eens ergens over gaan. 33 berichten: een tekst, een foto, een gedachte. Een handreiking, een duwtje in de rug, om door te trappen, vol te houden maar vooral bedoeld om van een ordinaire fietstocht een bedevaart te maken. 33 berichten voor een bont gezelschap van cyclists. Maar ik kreeg er wel plezier in, ging met andere ogen naar de stad kijken, de teksten op de gevels, de reclameborden langs de weg, kregen een andere betekenis.

Precies een maand voor vertrek leverde ik alles in, 33 teksten, een handjevol vieringen en wat trage vragen om de laatste kilometers heel bewust af te leggen, in stilte, om te genieten, dankbaar te zijn...

Ik heb de pedaleurs uitgezwaaid op de Parade vóór de Bossche St. Jan. Uitgezwaaid? Ze ontvingen tussen slotgebed en pelgrimszegen hun eerste WhatsApp bericht. Verbaasde ogen maakten plaats voor een mooie glimlach om als van nature over te gaan tot een moment van verstilling.

“Ga je mee als pastor op fietsbedevaart? Het is maar 3.000 kilometer, 2.000 misschien, 1.000 dan?” Ik kon het toch niet laten.... De laatste 643,5 kilometers zijn voor mij. 10.390 meter omhoog fietsen om ze ook weer af te dalen.

Op één van die afschuwelijke klimdagen, als je op een gegeven moment niet meer weet waar vandaan je hulp zal komen – overal vandaan maar niet van een berg –, als de temperatuur tot boven de 40 graden is gestegen, de bidons leeg zijn en je eigenlijk alleen maar wilt zingen: “Ik wil terug naar de kust....”, op zo’n dag krijgen de pelgrims om 07.30 uur, tussen ‘ontbijten en pleite’ het volgende WhatsAppje:

De Franse filosoof René Descartes, leefde zo rond 1750. Van hem is de uitspraak: “Cogito ergo sum! Ik denk dus ik besta!” Of je daar nu wat aan hebt op deze dag weet ik niet. Vandaag krijg je de hoogste en zwaarste col voor je kiezen, een klim van maar liefst 56 kilometer met wel heel erg steile stukken. Vergeet die oude filosoof. Als je vanavond nog kan mompelen: “Cyclo ergo sum. Ik fiets dus ik besta!”, dan ben jij een kanjer!